

**העמדות של מבוגרים צעירים כלפי הורות הומוסקסואלית:
מחקר ישראלי**

עבודה סמינריונית בפסיכולוגיה במסגרת הקורס:

הומופוביה

שם המנחה: ד"ר עופר פיין

שם הסטודנט: ירון פאר

תקציר

השאלה בה עוסק מחקר זה היא כיצד מתקבלת הורות הומוסקסואלית בישראל והאם ניתן להפרידה מהומופוביה. במחקר השתתפו 125 נבדקים. מתוכם, 94 נשים ו-31 גברים, בגילאי 22-34, כולם הטרוסקסואלים. לצורך המחקר נבנה שאלון אשר מדד לפי דירוגי הנבדקים את רמת ההומופוביה שלהם, קבלתם מצב של הורות חד מינית ואמונתם במשתנים המנבאים עמדות להורות שכזו. השאלון הועבר ב-3 גרסאות (תיאור מקרה המספר על זוג הורים הומו/לסבי/הטרו). בהתאם להשערת המחקר הראשונה, לא נמצא קשר בין רמת ההומופוביה לקבלת הורות הומוסקסואלית, אצל אנשים עם רמת הומופוביה נמוכה. אולם, בניגוד להשערה זו, אצל אנשים עם רמת הומופוביה גבוהה, כן נמצא קשר בין רמת ההומופוביה לקבלת הורות הומוסקסואלית. בניגוד להשערה השנייה, נמצא כי קבלה של הורות לסבית לא הייתה גבוהה יותר מקבלה של הורות הומוסקסואלית. בהתאם להשערה השלישית, המשתנה של אמונה ב'חוסר מודל יאה לחיקוי' ו'בלבול הילד באשר לזהותו המינית', נמצאו כמנבאים עמדות להורות הומוסקסואלית (כמו גם רמת הומופוביה). אולם בניגוד להשערה זו, חוסר היציבות של זוגיות חד מינית, נידוי חברתי של הילד, תפיסת תפקידי מגדר יותר שמרנית- לא נמצאו ככאלה. מהמחקר עולה, כי גם אדם שאינו הומופוב יכול לגלות התנגדות להורות הומוסקסואלית. כמו כן, נראה כי הקבלה של הורות חד מינית בכלל היא גבוהה. נוסף לזאת, האמונה בכך שיחסר מודל יאה לחיקוי מנבאת בצורה הטובה ביותר עמדה ביחס להורות הומוסקסואלית. ישנו מקום לחקור משתנים אחרים שיכולים להסביר זאת.

מבוא

רק לאחרונה דווח על מקרה בו גבר ישראלי הומוסקסואל ביקש לשוב ארצה עם ילדיו, שנולדו לאם פונדקאית מחוץ לישראל. איש זה, שבעזרת הליך פונדקאי הפך לאב יחד עם בן זוגו, נתקל בעיקובים בירוקרטיים ונאלץ לחכות זמן ממושך לאישור בית המשפט הישראלי כדי לשוב ארצה¹. המקרה הנ"ל הוא דוגמא מובהקת לכך שגם בשנת 2010 בישראל, הורות הומוסקסואלית עדיין אינה ברורה מאליה.

בין הומופוביה בכלל לבין הומופוביה כפי שמשקפת בעמדות כלפי הורות הומוסקסואלית

הומופוביה בצורתה הקלאסית, דהיינו כזו שמוגדרת כגורמת לתגובה רגשית הכוללת פחד, חרדה, כעס, אי נוחות ודחייה, שהאינדיבידואל חווה כאשר בא במגע עם הומוסקסואל ושיכולה לכלול או לא לכלול היבט קוגניטיבי (Adams et al., 1996), הולכת ופוחתת כיום בעולם המערבי לעומת עשורים קודמים. העמדות כלפי הומוסקסואליות השתפרו והפכו מקבלות הרבה יותר בהשוואה לעבר (Camilleri & Ryan, 2006). חלק ניכר מכך

1 <http://www.haaretz.co.il/hasite/pages/1167953.html>

הוא בזכות תנועות שונות לשחרור הומוסקסואלים ולסביות, המקדמות שוויון זכויות. עם זאת, לא ניתן לומר שהקבלה ההולכת וגוברת להומוסקסואליות, מביאה עימה גם קבלה גוברת לנושא של הורות הומוסקסואלית. בשעה שבני זוג חד מיני מבקשים להפוך להורים וליצור לעצמם משפחה, נוצרת מחלוקת בקרב הציבור (Crawford & Solliday, 1996).

כאמור, מחקרים רבים שנעשו בנושא (Reilly, 1996; Yang, 1997), בתוך (Camilleri & Ryan, 2006), מראים כי הקבלה של זוגות הומוסקסואלים כשותפים תקפים השתפרה באופן משמעותי, אך למרבה הצער הקבלה של זוגות אלה כשותפים כשרים הופכת למוטלת בספק כשהם מבקשים ליצור יחידת משפחתית אלטרנטיבית ולהביא ילדים האחד עם השני (Crawford & Solliday, 1996). ממצאים אלה מייצגים בעיקר את ארה"ב, אך מאחר וישראל מושפעת באופן משמעותי מארה"ב בשלל תחומים, וסופגת במידה רבה את אותה תרבות (Pizmony-Levy et al., 2009), אני טוען שגם בהקשר זה יהיה ניתן לראות ממצאים דומים.

נושא ההורות של בני אותו מין צבר בשנים האחרונות תאוצה רבה בישראל, כאשר יותר ויותר הומוסקסואלים ולסביות מבקשים לממש את זכותם להורות. על פי דו"ח מצב המשפחה בישראל מתנהלים כ-18,000 משקי בית, של בני זוג מאותו המין, בלמעלה מאלפיים משקי בית שבהם בני הזוג הן שתי נשים לסביות מגדלים ילדים (25% מקרב הלסביות) וכמה מאות בקרב משקי הבית בהם בני הזוג הם הומוסקסואלים (7% מקרב ההומוסקסואלים) מגדלים ילדים². מצב זה מחייב את בתי המשפט להתייחס למשפחות ההומו-לסביות ולמצוא פתרונות משפטיים לסוגיות השונות המתעוררות בהקשר זה. החקיקה בישראל בדבר הורות זו בפרט ובדבר מעמדם המשפטי של הומוסקסואלים ולסביות בכלל, עוברת שינויים ומתאימה עצמה לרוח הזמן, וכך גם הפסיקה הנותנת פרשנות לחוקים.

כפי שפרסמה האגודה לזכויות האזרח בישראל, המצב בארץ כיום בנוגע להומוסקסואליות הוא כזה שבו מהרבה בחינות, הומוסקסואלים אכן זוכים לשיפור ביחס אליהם³. ניתן היה לראות דוגמא לכך ב-1988, כאשר תיקנה הכנסת את חוק העונשין, וביטלה את העבירה של משכב זכר. תיקון זה ביטא את השינוי בתפיסת החוק והחברה בישראל, הרואה בהומוסקסואליות נטייה מינית ולא סטייה. ב-1993 תוקנה פקודת מטכ"ל בעניין שירות הומוסקסואלים בצה"ל: בוטלה החובה לשלוח חייל הומוסקסואל לבדיקת קצין בריאות הנפש; בוטל האיסור על שירותם של חיילים הומוסקסואלים בתפקידי סוד מועדף, בקהילת המודיעין או בתפקידי הצפנה ופענוח. ב-1992 תוקן חוק שוויון ההזדמנויות בעבודה, ונקבע בו איסור הפליה במקום העבודה בשל נטייה מינית. אם כך, ניתן לראות מגמת שיפור ברורה בנוגע להומוסקסואליות ככל שעבר הזמן בארץ.

אך אין זה המצב באשר לבקשתם של הומוסקסואלים להפוך להורים. אין כיום הכרה משפטית בהורות משותפת של בני זוג מאותו מין על ילדים, כגון במקרה של ילד שנולד מתרומת זרע במסגרת קשר זוגי לסבי. הדרך היחידה

2 <http://www.newfamily.org.il/rec/123> מיניות-חד-מיגדריות-חד-מיניות-123

3 <http://www.acri.org.il/Story.aspx?id=130>

לזכות בהכרה משפטית מלאה בהורות משותפת היא על ידי אימוץ, אולם חוק אימוץ ילדים מאפשר רק לבן זוג נשוי לאמץ את ילדו של בן זוגו. עם זאת, הפסיקה המשפטית המקובלת בעניין היא מתן צווי אימוץ במרבית המקרים. לעומת זאת, יתכן שניתן לקבל צו לאפוטרופסות משותפת של בני הזוג לילד, אולם אין תקדימים משפטיים לכך. מכל מקום, גם צו אפוטרופסות לא יקנה את מלוא הזכויות והחובות המשפטיות הקיימות ברגיל בין הורים לילדיהם. באשר לאימוץ, בעבר, חוק האימוץ אינו אפשר ליחידים, או זוגות שאינם נשואים, לאמץ בארץ, אלא במקרים שלא ניתן למצוא לילדים משפחות מאמצות אחרות. כיום המדינה כבר מתירה אימוץ אך הומוסקסואלים המבקשים לאמץ נמצאים בסוף רשימת ההמתנה וגם ככה בישראל אין כמעט ילדים לאימוץ, כך שמדובר בסיכוי כמעט לא ריאלי מבחינת ציר הזמן. לגבי פונדקאות, לפי חוק הסכמים לנשיאת עוברים, שהתקבל בכנסת במארכ 1996, רק בני זוג נשואים יכולים להתקשר עם אם נושאת בהסכם פונדקאות (הדין במדינת ישראל, אינו מאפשר לבני זוג מאותו המין להינשא ולזכות בהכרה חברתית מלאה בהיותם יחידה משפחתית, על כל הזכויות הנלוות להכרה שכזו).

עם זאת, דומה שההישגים החשובים הנ"ל לא מספיקים למימוש זכותם של כלל ההומוסקסואליים והלסביות בישראל, להורות ולהכרה במשפחות שהקימו. הלסביות אומנם הצליחו להשיג מספר הישגים מרשימים, שכן מרביתן יכולות לנצל את יתרון הביולוגי להרות ללא כל תלות בגבר; אך ההומוסקסואלים עדיין נאבקים על עצם זכותם להפוך לאבות.

מרביתם (בהתייחס להומוסקסואלים שנסקרו בדו"ח של 'משפחה חדשה') הולידו ילדים במסגרת תא משפחתי קודם עם בת זוג, או במסגרת התקשרות עם אישה (לסבית או הטרוסקסואלית) לצורך הבאת ילדים משותפים לעולם. ואולם, מודל זה מערים מספר קשיים מהסיבה שעל פי רוב, אין האב זוכה לגדל את ילדו באופן מלא, אלא עם שותפתו להורות (האם הביולוגית).

דרך אחרת שהיה בה את הכוח לאפשר להומוסקסואלים להפוך לאבות ביולוגיים היא כאמור, להסתייע בשירותיה של אם פונדקאית, אך גם כאן מגביל החוק- חוק הפונדקאות הישראלי (1996). בדומה לכך, קיים גם החוק האוסר על הומוסקסואלים לאמץ ילדים והאפשרות לאמץ ילדים מחו"ל גם היא מורכבת ביותר³.

אם כך, נראה כי בפני הומוסקסואלים עומדים מכשולים רבים בדרך להפוך להורים. כמו כן, מצטיירת תמונה בה ללסביות התהליך הוא פשוט יותר. ראוי לזכור כי הפן החוקי-משפטי משפיע ומושפע עמוקות מהפן החברתי. שהרי נורמות חברתיות במידה רבה קובעות מה מותר ומה אסור, מה ראוי ומה פחות ראוי. יש חשיבות לשמר ערנות לעמדות חברתיות כלפי הומוסקסואליות והורות הומוסקסואלית, מאחר שגישות אלה משפיעות בהמשך על החקיקה באשר לאוכלוסייה ההומוסקסואלית.

לאור ממצאים שמראים כי הקבלה להומוסקסואליות הולכת וגוברת מצד אחד ובמקביל מתקיימת אי קבלה של

3 <http://www.acri.org.il/Story.aspx?id=130>

הורות הומוסקסואלית מצד שני, יחד עם המוטיבציה הגוברת בציבור ההומוסקסואלי בישראל שהגיע לפרקו להפוך להורים, חשוב לבחון את הנושא. מסתמן כי הומופוביה באופן כללי והומופוביה כפי שמשקפת בעמדות להורות הומוסקסואלית, הן שני דברים מובחנים שניתן להפריד ביניהם.

הורות הומוסקסואלית מול הורות לסבית:

הורות הומוסקסואלית מוגדרת כגברים הומוסקסואלים ונשים לסביות שבחרים להפוך להורים, וכוללת גידול של ילדים במסגרת שותפות לחיים של בני אותו המין (Mallon, 1998 בתוך Camilleri, 2006).

שני המודלים למשפחה, הורות לסבית והורות הומוסקסואלית, אינם תעתיק של המשפחה המסורתית ההטרוסקסואלית. עם זאת, כשבוחנים את הנושא יותר לעומק מגלים כי ההבדל בין התפקיד האם לתפקיד האב ניכר. תיאוריות פסיכולוגיות התפתחותיות שונות וביניהן התיאוריה של ויניקוט, מדברות על תפקידה המשמעותי של האם בחייו של הילד, בעיקר בשלב הינקות אך גם לאחריו. ויניקוט טען כי אין לראות את התינוק כשלעצמו אלא רק בהקשר של אימו. הוא הוסיף שתינוק האדם נולד כחומר בעל פוטנציאל במצב של חוסר אינטגרציה. לדבריו התהוות התינוק ל"יש" נפשי מותנית בהימצאותה של אם, שמאפשרת לתינוק להיווצר כיחידה אינטגרטיבית. ויניקוט מבחין בין 'אם טובה דיה' ל'אם שאינה טובה דיה'. כאשר האם מסוגלת להיענות למחווות הספונטניות של התינוק, מבלי לשים את צרכיה לפני אלו של התינוק, מתפתח אצל התינוק עצמי אמיתי (Engler, 2003). זוהי דוגמא אם כך לחיזוק תפקיד האם, ללא איזכור של האב.

איזכורים של האם כדמות החשובה והמעצבת עבור הילד הם רבים מאין ספור. למרות שאנו במאה העשרים ואחת, התחושה הרווחת בציבור הרחב היא שהאם מהותית הרבה יותר בגידול ילד בריא מכל הבחינות, אל מול האב שבעיקר עוזר לאם לעשות זאת על ידי תמיכה כלכלית. מדובר אמנם בתפיסה פופולרית, שלא נתמכת מדעית ובהפרדה מגדרית שהיא שארית של תקופות עתיקות הרבה יותר, אך לתפיסה זו עדיין יש השפעה. נראה כי השיוך של אמהות כחשובות יותר בגידול הילד לעומת אבות, מחלחל ומגיע גם למערכת המשפטית. בתי משפט לרוב נטו לתת משמורת לילדים לאמהות על פני האבות (Bozett, 1989). דוגמא נוספת ועדכנית יותר ניתנת ממחקר אוסטרלי, שבחן קבלה של הורות לסבית מול הורות הומוסקסואלית והראה כי הקבלה להורות הלסבית היתה גבוהה יותר מאשר להורות ההומוסקסואלית (Camilleri & Ryan, 2006). שוב, ניתן לשייך זאת לדברים שנכתבו לעיל באשר לדמות האם שכה מודגשת בתרבות בחשיבותה בגידול הילד, אל מול האב שנשאר שותף די פסיבי בנושא. נראה כי קיומה של האם בתא המשפחתי, מקל על תהליך הקבלה של המשפחה האלטרנטיבית (הלסבית). כמו כן נמצא כי, אמהות לסביות תפסו את ההורות שלהן כמספקת יותר יתרונות לילדיהן עקב ההומוסקסואליות שלהן, לעומת הורים הומוסקסואלים (Harris & Turner, 1986). ממצא זה עלול להשפיע על הציבור שנחשף לאותן משפחות אלטרנטיביות ולתת יתרון לאמהות הלסביות אל מול האבות ההומוסקסואלים. יתרון שיקנה

להן יותר קבלה מצד הציבור. בנוסף, ישנה כמות נרחבת של מחקרים שמעידים כי אמהות לסביות לילדים לא גורמות לילד נזק כלשהו בשל נטייתן המינית. סקירה של מחקרים בנושא מראה כי ילדים לאמהות לסביות לא נבדלו מילדים אחרים בהסתגלות הרגשית, בהעדפה מינית, סטיגמטיזציה, התנהגות תפקידי מגדר, הסתגלות התנהגותית, זהות מגדרית, או בתפקוד הקוגניטיבי. הממצאים תומכים ברעיון שלסביות צריכות להיחשב כראויות ומתאימות לאמץ. זאת לעומת מחקרים על אבות הומוסקסואלים. כמות המחקרים הבודקים את איכות ההורות שמספקים גברים הומוסקסואלים היא מצומצמת מכדי לספק ראיות מובהקות ונדרש מחקר נוסף. זאת למרות שסביר שאותו הדבר תקף גם לגביהם (Anderssen et al., 2002).

הורות הומוסקסואלית והטיעונים שמועלים כלפיה:

מרכיב חשוב בנוגע לעמדות כלפי הורות הומוסקסבית הוא הטיעונים שמועלים כלפיה. נראה שקיים דפוס של טענות שחוזרות על עצמן כתשובה למה לא לאפשר להומוסקסואלים ולסביות להפוך להורים. כפי שמציינים Camilleri & Ryan (2006), במונחים של הורות הומוסקסואלית, אחת השאלות שמועלית באופן מתמיד היא כיצד הילדים שגדלים עם הורים הומוסקסואלים יושפעו מגדילתם במערכת יחסים שכזו? מחקרים שנעשו בנושא (Allen & Burrell (1996), Patterson (1997), Anderssen et al. (2002)), חוזרים ומראים כי אין הבדלים בתוצאות ההתפתחותיות בין ילדים שגדלים אצל הורים הומוסקסואלים לבין ילדים שגדלים אצל הורים הטרוסקסואלים. שאלת מפתח נוספת היא: האם ילדים להורים הומוסקסואלים הם בסבירות גבוהה יותר להתפתח להומוסקסואלים בעצמם? ממחקר שנעשה בנושא (Golombok & Tasker, 1996), נמצא שלמרות שילדים כאלה היו בסבירות גבוהה יותר לבחון מערכות יחסים חד מיניות ולהתנסות, רובם מעידים על עצמם כהטרוסקסואלים. (Crawford & Solliday (1996), מצאו במחקרן שסטודנטים תפסו זוגות הומוסקסבים כפחות יציבים רגשית, בעלי פוטנציאל נמוך להיות הורים, שלא יהיו מסוגלים לספק לילד בית אוהב. הם גם העידו שפחות יפסקו לטובתם באשר למשמורת על הילד לעומת זוגות הטרוסקסואלים.

הספרות המחקרית בנושא של עמדות כנגד הורות הומוסקסבית (שם) מראה שהטיעונים כנגד מתחלקים לשתי תמות: הנחות שליליות לגבי איכות מערכות היחסים של הומוסקסואלים וההשלכות השליליות על הילד. התמות הללו מבנות הומוסקסואלים ולסביות כהורים לא כשירים, מה שמתקשר לכך שעדיין מחזיקים בחברה ברעיון המסורתי של משפחה גרעינית הקשורה קשר חזק למוסד הנישואין, הטרוסקסואליות, והורות ביולוגית. בכך הן מחזקות נורמה הטרוסקסואלית. הומוסקסואלים ולסביות צריכים להתמודד עם הטענה שלסביות אינן אמהות (Pollack, 1987) והומוסקסואלים אינם אבות (Lewin & Lyon, 1982) (בתוך Clarke, 2001).

(Clarke (2001), במאמרה מצביעה גם כן על שני סוגי טיעונים: כאלה שמדגישים את חוסר המוסריות של הורות הומוסקסואלית, וכאלה שמתמקדים בילדים של הורים הומוסקסביים, והאפקט שיהיה עליהם כתוצאה מגדילה

במשפחה הומוסקסואלית. בין הטיעונים: "התנ"ך אומר לי שהורות הומוסקסואלית היא חטא", "הורות הומוסקסואלית אינה טבעית", "הורים הומוסקסביים הם אנוכיים משום שהם מתעלמים מטובתו של הילד", "ילדים למשפחות הומוסקסביות חסרים מודל יאה לחיקוי", "ילדים למשפחות הומוסקסביות גדלים הומוסקסואלים ומבולבלים", "ילדים של הומוסקסואלים ולסביות מציקים".

במחקר זה, מאחר וברצוני לבחון את המשתנים המנבאים העיקריים שמסבירים את העמדות להורות הומוסקסואלית, בצורה כזו שיהיה ניתן לשייכם לאנשים שאין להם בעיה מהותית עם הומוסקסואליות בכלליות ואינם רואים בה חוסר מוסריות, החלטתי שלא להתייחס לאותם טיעונים מוסריים. כך הטיעונים שהחלטתי לבחון כמשתנים מנבאים יכולים להימצא אצל אדם המעיד על עצמו כלא הומופוב אך עדיין מתנגד להורות הומוסקסואלית.

להלן הטיעונים בהם יתמקד המחקר הנוכחי:

הטיעון הראשון אותו אבדוק מתייחס לאמונה בכך שחסר מודל יאה לחיקוי. טיעון זה מתמקד בצורך של כל הילדים לדמות זכרית ונקבית לחיקוי. ילדים למשפחות כאלה נחשבים לילדים עם קשיים במבנה המשפחתי שלהם. המחשבה הרווחת היא שהומוסקסואלים ולסביות מתקשרים אך ורק עם בני מינם וכאילו חיים במין בועה משלהם ללא אינטראקציה עם בני המין השני- מה שמפיע על הילד. מכאן גם נולדו המושגים של "כוכב לסבי/כוכב הומואי", המבטאים זאת (Clarke, 2001). תיאורית הלמידה החברתית, גם היא אומרת שצריך דמות אב ודמות אם וכל אחת מהדמויות הנ"ל מחזקת התנהגות גברית ונשית בהתאם. מאוחר יותר עלתה ביקורת כנגד התיאוריות הנ"ל- בעיקר מהגישה התפתחותית-קוגניטיבית שטענה כי אין חובה שלילד תהיה סביבה ביתית שכוללת אב ואם הטרנסקסואלים (Patterson, 1997).

הטיעון השני אליו בחרתי להתייחס כמשתנה מנבא הוא בלבול הילד באשר לזהותו המינית. ההשפעה העיקרית שחוששים ממנה היא שהילד בעצמו יגדל להיות הומו/ לסבית, או לפחות מבולבל באשר לזהותו המינית. הטיעון הזה מונע מדאגות לגבי ההתפתחות הנורמלית של הילד. כפי ש (Raymond 1992) טוען, הדאגה היא שהורים הומוסקסואלים ייצרו ילדים הומוסקסואלים, יבלבלו שלא לצורך את הילד עם בחירותיהם המיניות ההפוכות. הפסיכולוגיה העממית (Folk psychology) טוענת כי הומוסקסואליות היא פאתולוגיה נלמדת ועל כן סביר מאד להניח שהורים (הומוסקסואלים) ילמדו אותה (בתוך Clarke, 2001). הוויכוח לגבי היותו של ההורה מודל לחיקוי לילד באשר לנטייתו המינית, מסתבר כחסר בסיס. המידע על נטייה מינית, מראה שאין הבדלים בין ילדים להורים הומוסקסואלים לבין ילדים להורים הטרנסקסואלים. בעוד שהורים יכולים להוות מודל חשוב לחיקוי באספקטים שונים בהתפתחות הילד, העניין אינו תופס לגבי הנטייה המינית של הילד (Allen & Burrell, 1996).

הטיעון השלישי אותו אבדוק הינו חוסר יציבות של זוגיות חד מינית. נטען נגד זוגות אלה כי לא מתקיימים מחוייבות ואהבה בין שותפים בני אותו המין. הציבור נוטה לראות יחסים כאלה כפחות יציבים ויותר הפכפכים

(Crawford & Solliday, 1996; Harry, 1983; McWhirter & Mattison, 1984). למרות העובדה שמחוייבות לאורך זמן היא נפוצה במערכות יחסים של הומוסקסואלים ולסביות (Crawford & Solliday, 1996).

טיעון רביעי שאבדוק נוגע לנידוי חברתי של הילד, זאת מאחר ולא מקובל מבחינה חברתית שהומוסקסואלים ולסביות יגדלו ילדים. מדובר על נידוי בבית הספר וכן הלאה. יש אפילו שאומרים שאין להם בעיה עקרונית עם העובדה שהומוסקסואלים ולסביות יביאו ילדים, אבל מה שמטריד אותם ביותר הוא העובדה שייטפלו לילדים שלהם כל הזמן. כפי שמנסח זאת Raymond (1992) "איבוד הזכות להורות היא מחיר שמשלמים על סטייה חברתית". יש פה עניין של האשמת קורבן- מאשימים את ההומוסקסואלים והלסביות בכך שהם לא הטרוסקסואלים וכך מחזקים את ההטרוסקסוים. אנשים גם לא מוכנים לקחת אחריות על האפליה שלהם כנגד האוכלוסייה ההומוסקסבית ומפילים את האשמה על "החברה" או על "אנשים אחרים". ע"י כך שהטיעון הוא בעצם לטובת הילדים, אותם אנשים מסירים מעצמם את האחריות לאפלייה שהם עושים באשר להומוסקסואלים ולסביות (Clarke, 2001).

הטיעון החמישי שייבדק מתייחס לתפיסת תפקידי מגדר שמרנית, דהיינו שיוך הגבר לעיסוקים סטריאוטיפיים למגדר שלו וכך גם לגבי האישה. כפי שעולה ממחקר קודם (Camillery, 2006) בנושא של משתנים שמשפיעים על עמדות להורות הומוסקסואלית, למשתנה זה אכן יש תפקיד חשוב. על כן במחקר זה בחרתי להתייחס אליו. מה גם שסביר כי תפיסת תפקידי מגדר שמרנית שממקמת את הגבר בתפקיד מסוים ואת האישה בתפקיד אחר, תוביל לאי קבלה של הורות הומוסקסואלית, שכן זהו מודל משפחתי שמערער תפיסות שמרניות של מגדר.

תוצאות של מטא אנליזה בנושא הטיעונים המועלים, לא מראות הבדלים בין הורים הומוסקסואלים להטרוסקסואלים באשר לכל המדדים (Allen & Burrell, 1996). כפי ש (Basile, 1974) (Erllichman, 1989) אמר: "טובתו של הילד מונחת עם הורה אוהב ולא עם הורה הטרוסקסואל או הומוסקסואל". לסיכום, ניתן לומר כי מחקרים רבים בנושא של הורות הומוסקסבית מפריכים את המיתוסים באשר לאי כשירותם של הורים הומוסקסביים ופגיעתם בילד ומראים כי אין להם בסיס במציאות (Dilaphi, 1989; Pihama, 1998). בתוך קלארק (2001).

המחקרים שנעשו עד כה בנושא הורות הומוסקסואלית, נערכו ברובם במדינות מערביות כגון ארה"ב, אוסטרליה. המחקר הנוכחי מחדש בכך שהוא מתמקד בישראל. מחקר זה ישפוך אור לגבי עמדות על הורות הומוסקסואלית בישראל- מה שלא בוצע עד כה. חשיבות המחקר היא בהבהרת מצב החברה בה אנו חיים כיום והקבלה או אי הקבלה להורות של אבות הומוסקסואלים.

לאור הרצון הגובר של הומוסקסואלים בישראל להפוך להורים, הנושא של הורות הומוסקסואלית הוא חשוב לבחינה. יש צורך להבין את עמדת הציבור לגבי הרעיון של הורות הומוסקסואלית, או יותר נכון את הטענות שמועלות כנגד הורות שכזו.

מטרת המחקר והשערותיו

על כן, מטרת המחקר הנוכחי היא לבחון את נושא ההורות הומוסקסואלית בישראל, כיצד מתקבלת והאם ניתן להפרידה מהומופוביה?

האוכלוסייה הנבדקת במחקר זה היא הטרוסקסואלית, דבר נוסף שמהווה חידוש. שכן, ברוב המחקרים הקודמים בנושא, הבחנה זו בין משתתפים הטרוסקסואלים להומוסקסואלים לא נעשתה, Crawford & Solliday, 1996; Camillery, 2006). הבחירה בנבדקים הטרוסקסואלים נעשתה בשל הרצון לראות אם אכן יש התקדמות של החברה ההטרונורמטיבית בישראל בקבלה של משפחות אלטרנטיביות כיום, או שהומופוביה עדיין תקפה בנושא הספציפי הזה. כמו כן יש התמקדות בטווח הגילאים 22-35, המהווים את המבוגרים הצעירים מישראל. הבחירה בטווח הגילאים הספציפי הנ"ל היא משום שטווח זה של גילאים מייצג אנשים שלרוב כבר עיצבו את דעותיהם במידה רבה והם משקפים את פני החברה הישראלית בהווה וחשוב יותר בעתיד. אם כך, אני משער כי:

1. אין קשר בין רמת הומופוביה לקבלת הורות הומוסקסואלית.
2. קבלה של הורות לסבית תהיה גבוהה משל הורות הומוסקסואלית
3. המשתתפים הבאים יכולים לנבא את העמדה ביחס להורות הומוסקסואלית:
 - יותר אמונה בכך שתסר מודל יאה לחיקוי ← פחות קבלה של הורות הומוסקסואלית,
 - יותר אמונה בחוסר היציבות של זוגיות חד מינית ← פחות קבלה של הורות הומוסקסואלית,
 - יותר אמונה בבלבול הילד באשר לזהותו המינית ← פחות קבלה של הורות הומוסקסואלית,
 - יותר אמונה בנידוי חברתי של הילד ← פחות קבלה של הורות הומוסקסואלית,
 - יותר אמונה בתפיסת תפקידי מגדר שמרנית ← פחות קבלה של הורות הומוסקסואלית.

השערות אלו תיבדקנה על מספר קבוצות של אוכלוסייה הטרוסקסואלית שיגיבו לשאלון ובו תיאורי מקרה שונים (הורים הומוסקסואלים/ לסביות/ הטרוסקסואלים). כמו כן, תיבדק רמת הומופוביה ותבצע השוואה בין הקבוצות ברמת ההומופוביה שלהן, ברמת הקבלה שלהן את ההורים שתוארו בתיאור המקרה ובאמונתם במשתתפים המנבאים.

אני משער כי אנשים יקבלו ציון נמוך בסולם ההומופוביה (לא הומופובים), אך בו בעת יקבלו ציון גבוה בסולם שבוחן עמדות להורות הומוסקסואלית (שמבטא התנגדות להורות).

בנוסף, אני משער כי יותר אנשים יקבלו ציון גבוה בסולם שבוחן הורות הומוסקסואלית (יהיו יותר נגד), לעומת יותר אנשים בסולם של הורות לסבית שיקבלו ציון נמוך (יהיו יותר בעד).
כמו כן, אני משער כי קיים קשר בין המשתנים המתווכים שפורטו לעיל לבין העמדה כלפי הורות הומוסקסואלית: ציון גבוה בחלק בשאלון שבודק את המשתנים הנ"ל (המבטא אמונה בהם), ילווה בציון גבוה בסולם שבוחן עמדות להורות הומוסקסואלית (המבטא הערכה הורית נמוכה).

שיטה

משתתפים:

במחקר השתתפו 125 נבדקים, 94 נשים ו-31 גברים, אשר נדגמו במדגם נוחות, בשיטה של כדור שלג. כולם הטרוסקסואלים. המשתתפים השתתפו במחקר על בסיס התנדבותי בלבד. גיל המשתתפים נע בין 22-34 (M=26.07, sd=2.30). המשתתפים הוקצו שרירותית לתנאי הניסוי השונים.

כלים:

על מנת לבדוק את השערותיי, נעשה שימוש בשאלון שכלל בסך הכל 38 שאלות. השאלון נחלק לשלושה חלקים. כאשר, לפני החלק הראשון נשאלו המשתתפים לגילם ולמינם. מטרת החלק הראשון היתה לבחון את רמת ההומופוביה של הנבדקים. לשם כך נעשה שימוש בשאלון ההומופוביה ('index of homophobia') שנבנה על ידי Hudson & Ricketts (1980) ופותח ותוקף מאוחר יותר על ידי Wright, Adams & Bemat (1999). השאלון הנ"ל תורגם לעברית על ידי Fein. סולם זה נבחר בשל מהימנותו הגבוהה ($r = 0.958, p < .01$) {נבדק באמצעות שיטת מבחן-מבחן חוזר} והתוקף המתכנס של ($r = 0.658, p < .01$) עם 'homophobia scale'. זהו שאלון של 25 פריטים המייצגים את המימדים של ההומופוביה (הימנעות, תוקפנות, קוגניציות). הנבדקים מתבקשים לדרג עד כמה כל פריט מייצג את עמדתם בסולם בעל 5 דרגות (1- מסכים בהחלט, 5- לא מסכים בהחלט). 10 פריטים מייצגים ההומופוביה בסולם של הימנעות. לדוגמא: "הומואים עושים אותי עצבני". 10 פריטים מייצגים ההומופוביה בסולם של תוקפנות, לדוגמא: "אני צוחק על הומואים ומספר בדיחות עליהם". 5 פריטים מייצגים ההומופוביה בסולם של קוגניציות, לדוגמא: "פעילות הומוסקסואלית לא צריכה להיות מחוץ לחוק". כל נבדק התבקש לבחור תשובה אחת בלבד בכל שאלה (כך גם בכל חלקי השאלון). מטרת החלק השני הייתה לבדוק את העמדות להורות הומוסקסואלית ולהשוות בינן לבין הורות לסבית (והטרוסקסואלית שהיוותה קבוצת ביקורת). לשם כך ניתן לנבדקים תיאור מקרה אחד מבין שלושה ובו תיאור

של זוג הומוסקסואלים, לסביות, או הטרוסקסואלים הרוצים לאמץ ילד. פרט לנטייה המינית השונה של הזוג, שאר הפרטים בתיאורי המקרה היו זהים. תיאור המקרה נבנה על ידי Crawford & Solliday (1996), ותורגם על ידי. לאחר תיאור המקרה, ניתן לנבדקים שאלון לדירוג הזוגות (couples rating questionnaire), שהעריך את התגובות לזוג שקיבלו (הומו/לסבי/הטרו) בתיאור המקרה. שאלון זה, גם הוא נבנה על ידי Crawford & Solliday (1996), ותורגם על ידי. תיאור המקרה והשאלון שנלווה אליו, נבחרו לשימוש במחקר זה בשל המהימנות הגבוהה (שנבחנה בשיטת עקיבות פנימית, $\alpha=0.73$) והתוקף הגבוה (שלא מפורט במאמר) שנמצאו להם על ידי Crawford & Solliday (1996).

שאלון זה כלל 5 פריטים, להערכת הזוג שתואר קודם לכן. הנבדקים מדרגים עד כמה כל פריט מייצג את עמדתם בסולם בעל 5 דרגות (1- מסכים בהחלט, 5- לא מסכים בהחלט). לדוגמא: "הזוג יוכל לספק לילד את כל צרכיו הרגשיים".

מטרת החלק השלישי היתה לבחון את המשתנים המנבאים המשפיעים על עמדות כלפי הורות הומוסקסואלית. לצורך זה, ניתן לנבדקים שאלון שבדק את המשתנים המתווכים המשוערים. שאלון זה חובר על ידי וכלל 5 שאלות. בהסתמך על מחקרה של (clarke) 2001 בנוגע לטיעונים רווחים כנגד הורות הומוסקסואלית. גם בחלק זה, הנבדקים מדרגים עד כמה כל פריט מייצג את עמדתם בסולם בעל 5 דרגות (1- מסכים בהחלט, 5- לא מסכים בהחלט). לדוגמא: "ילד שגדל עם זוג הורים חד מיני, יגדל מבולבל באשר לזהותו המינית".

לבסוף, לאחר שלושת חלקי השאלון, נשאלו הנבדקים באשר לנטייתם המינית. זאת על מנת להבחין בין הטרוסקסואלים להומוסקסואלים. לשם כך היה שימוש בסקאלת קינזי. כאן, נשאלו הנבדקים שאלה יחידה: "למי אתה נמשך מינית?". הנבדקים מדרגים מה מייצג את עמדתם בסולם בעל 6 דרגות (0- לנשים בלבד, 6- לגברים בלבד).

במדגם הנוכחי התקבלו מקדמי אלפא קרונבאך גבוהים עבור שאלון ההומופוביה (0.887) ועבור השאלון לדירוג הזוגות (0.887).

* עותק של השאלון המלא נמצא בנספחים. (כולל 3 תיאורי המקרה השונים).

הליך:

הקצאת המשתתפים נעשתה על פי תיאורי המקרה השונים (הומו/לסבי/הטרו). כך שהשאלונים הועברו 3 פעמים נפרדות. כל שאלון הופץ על ידי פרסום קישור למחקר בפייסבוק (רשת חברתית) ובדואר האלקטרוני. [השאלון נבנה דרך גוגל דוקס, כך שכל אחד שנכנס לקישור שפורסם, יכל באופן אנונימי לענות על השאלות ותשובותיו הוזנו אוטומטית לקובץ שאיחד את כלל התשובות]. לאחר שהתקבלו מספיק משיבים (40 נבדקים לכל קבוצה) עבור כל תיאור מקרה, החלה העברת השאלון הבא. השאלון עם תיאור המקרה ההומוסקסואלי הועבר ראשון,

אחריו הלסבי ולבסוף ההטרוסקסואלי. כאמור, תיאורי המקרה היו זהים, פרט לנטייה המינית השונה של בני הזוג. בפרסום הקישור למחקר, ציינתי בפני נבדקים עתידיים שבמידה וכבר מילאו את השאלון, אין צורך שיעשו זאת שוב וכך ניסיתי למנוע מצב בו אותו אדם ייחשף לתיאורי מקרה שונים.

הנבדקים התבקשו למלא בשאלון את גילם, מינם ונטייתם המינית. פרטים אלה עזרו לי במיון משתתפים שרלוונטיים למחקר זה לעומת אלה שאינם רלוונטיים. שאלת הנטייה המינית היתה האחרונה בשאלון, על מנת שתשפיע כמה שפחות על תשובות המשתתפים.

למחקר נלקחו האנשים שסימנו בסקאלת קינזי (השאלה האחרונה בשאלון) כך: זכרים אשר סימנו כי הם נמשכים לנשים בלבד/לנשים בעיקר/ לנשים קצת יותר (0,1,2 בהתאמה) ונשים שסימנו שנמשכות לגברים בלבד/לגברים בעיקר /לגברים קצת יותר (4,5,6 בהתאמה). משתתפים שסימנו כי הם נמשכים לגברים ונשים באותה מידה לא נכללו במחקר, שכן אוכלוסית היעד היתה הטרוסקסואלים.

תוצאות

ראשית, רציתי לבדוק את השערת המחקר הראשונה, שאין מתאם בין רמת הומופוביה לקבלת הורות הומוסקסואלית.

המשתנה התלוי- ציון רמת הומופוביה, חושב על ידי ממוצע תשובות הנבדקים לשאלות 27-3 בשאלון. לאחר היפוך השאלות שהיו הפוכות בכיוון התקבלה סקאלה מ-1 עד 5. כאשר ציון נמוך משמעותו הומופוביה נמוכה וציון גבוה משמע הומופוביה גבוהה.

המשתנה התלוי- הערכה הורית, חושב על ידי ממוצע תשובות הנבדקים לשאלות 28-32 בשאלון. לאחר היפוך השאלות שהיו הפוכות בכיוון התקבלה סקאלה מ-1 עד 5. כאשר ציון נמוך משמעותו יכולת הורית גבוהה וציון גבוה משמע יכולת הורית נמוכה.

המשתנה הבלתי תלוי- הנטייה המינית של זוג ההורים, תופעל על ידי תיאור מקרה של זוג הורים הומוסקסואלים, זוג לסביות, זוג הטרוסקסואלים (תיאור מקרה מספר 1,2,3 בהתאמה).

לגבי המשתנים המנבאים, נמדד הציון לגבי כל משתנה בנפרד. המשתנה התלוי- אמונה בחוסר דמות ראויה לחיקוי, חושב על ידי ממוצע תשובות הנבדקים לשאלה 33 בשאלון. לאחר היפוך שאלה זו שהיתה הפוכה בכיוונה, התקבלה סקאלה מ-1 עד 5. כאשר ציון נמוך משמעותו אי אמונה בכך שחסרה דמות ראויה לחיקוי וציון גבוה משמעותו אמונה בכך שחסרה דמות ראויה לחיקוי. המשתנה התלוי- אמונה ביציבות הזוגיות של בני זוג מאותו מין, חושב על ידי ממוצע תשובות הנבדקים לשאלה 34 בשאלון. התקבלה סקאלה מ-1 עד 5. כאשר ציון נמוך משמעותו אמונה שזוגיות בני זוג מאותו מין היא יציבה וציון גבוה משמעותו אי אמונה שזוגיות בני זוג מאותו מין היא יציבה. המשתנה התלוי- אמונה בבלבול הילד באשר לזהותו המינית, חושב על ידי ממוצע תשובות

הנבדקים לשאלה 35 בשאלון. לאחר היפוך שאלה זו שהיתה הפוכה בכיוונה, התקבלה סקאלה מ-1 עד 5. כאשר ציון נמוך משמעותו אי אמונה בבלבול הילד באשר לזהותו המינית וציון גבוה משמעותו אמונה בבלבול הילד באשר לזהותו המינית. המשתנה התלוי- אמונה בנידוי החברתי של הילד, חושב על ידי ממוצע תשובות הנבדקים לשאלה 36 בשאלון. לאחר היפוך שאלה זו שהיתה הפוכה בכיוונה, התקבלה סקאלה מ-1 עד 5. כאשר ציון נמוך משמעותו אי אמונה בנידוי החברתי של הילד וציון גבוה משמעותו אמונה בנידוי החברתי של הילד. המשתנה התלוי- אמונה בתפיסת תפקידי מגדר שמרנית, חושב על ידי ממוצע תשובות הנבדקים לשאלה 37 בשאלון. לאחר היפוך שאלה זו שהיתה הפוכה בכיוונה, התקבלה סקאלה מ-1 עד 5. כאשר ציון נמוך משמעותו אי אמונה בתפיסת תפקידי מגדר שמרנית וציון גבוה משמעותו אמונה בתפיסת תפקידי מגדר שמרנית.

אם כן, השערת המחקר הראשונה, נבחנה על ידי מתאמי פירסון (Pearson Correlations) בין רמת הומופוביה להערכה הורית, בכל אחת מהקבוצות השונות בנפרד (תיאור מקרה הומו, לסבי, הטרו). בניגוד להשערת המחקר הראשונה, נמצא כי יש מתאם מובהק בין רמת הומופוביה להערכה הורית $p < 0.05$ (בקבוצת הומו, $r = 0.63$, בקבוצת לסבי, $r = 0.79$, ובקבוצת הטרו, $r = 0.33$). כלומר, נבדקים שקיבלו ציון הומופוביה גבוה, קיבלו ציון הערכה הורית גבוה (דהיינו הערכה הורית נמוכה).

בהמשך, על מנת להתמקד בתת קבוצה של נבדקים עם רמת הומופוביה נמוכה, בחרתי בסף שעל פיו חילקתי להומופובים ולא הומופובים (יחסית למדגם). חלוקה זו נעשתה על ידי החציון ($MD = 1.38$). הנבדקים שציונם בסולם הומופוביה היה מתחת ל- 1.38 הוגדרו 'לא הומופובים' ונבדקים שציונם מעל 1.38 הוגדרו 'הומופובים'. לאחר מכן בדקתי את המתאם בין רמת הומופוביה להערכה הורית, בכל אחת מן הקבוצות (הומו/לסבי/הטרו), בתת הקבוצות 'הומופובים' / 'לא הומופובים'. בהתאם להשערת המחקר הראשונה, נמצא כי אין מתאם מובהק בין רמת הומופוביה להערכה הורית בקבוצה הלא הומופובית $p > 0.05$ (בקבוצת הומו, $r = 0.29$, בקבוצת לסבי, $r = 0.2$). בקבוצת הטרו, אכן התקבל מתאם (שלילי) $r = -0.45$, ערכים אלה מתייחסים לתת קבוצה 'לא הומופובים'. כלומר, נבדקים שקיבלו ציון הומופוביה נמוך, קיבלו ציון הערכה הורית גבוה (דהיינו הערכה הורית נמוכה, בקבוצות הומו ולסבי אך לא בהטרו).

זאת לעומת תת קבוצת ה'הומופובים', שם נמצא כי יש מתאם מובהק בין רמת הומופוביה להערכה הורית $p < 0.05$ (בקבוצות הומו/לסבי). בקבוצת הטרו לא נמצא מתאם $p > 0.05$.

לסיכום, נמצא כי המתאמים בין רמת הומופוביה להערכה הורית בתת קבוצה 'לא הומופובים', נמוכים יותר מאשר אצל נבדקים מתת קבוצה 'הומופובים' (הומו $r = 0.53$, לסבי $r = 0.73$ ובקבוצת הטרו לא התקבל מתאם מובהק $r = 0.3$, ערכים אלה מתייחסים לתת קבוצה 'הומופובים'). אם כך, ההשערה הראשונה אוששה חלקית (באשר לנבדקים עם רמת הומופוביה נמוכה- אוששה, אך באשר לנבדקים עם רמת הומופוביה גבוהה- לא אוששה).

כמו כן, רציתי לבדוק את ההשערה השנייה, שקבלה של הורות לסבית תהיה גבוהה משל הורות הומוסקסואלית. השערת מחקר זו, נבדקה על ידי מבחן t למדגמים בלתי תלויים, להשוואת הערכה הורית בין נבדקים שקיבלו תיאור מקרה הומוסקסואלי לעומת נבדקים שקיבלו תיאור מקרה לסבי. בניגוד להשערת המחקר השנייה, נמצא כי קבלה של הורות לסבית ($M=1.61, sd=0.86$) לא היתה גבוהה יותר באופן מובהק ($t(83)=0.43, p=0.33$) מקבלה של הורות הומוסקסואלית ($M=1.69, sd=0.78$).

באשר להשערת המחקר השלישית, לגבי המשתנים המנבאים העיקריים שמסבירים את העמדות להורות הומוסקסואלית (יותר אמונה בכך שחסר מודל יאה לחיקוי ← פחות קבלה של הורות הומוסקסואלית) כך גם לגבי שלושת המשתנים הבאים {חוסר היציבות של זוגיות חד מינית, בלבול הילד באשר לזהותו המינית, נידון חברתי של הילד, תפיסת תפקידי מגדר יותר שמרנית ← פחות קבלה), מעבר לרמת הומופוביה, השערה זו נבדקה על ידי הכנסת המשתנים המתווכים יחד עם המשתנה התלוי "רמת הומופוביה" למודל רגרסיה. מבחן זה נעשה בנפרד על תת הקבוצה 'לא הומופובים' ו'הומופובים', בתנאים השונים: הומו/לסבי/הטרו.

ראשית, בדקתי את המתאמים בקבוצות השונות בין כל משתנה מנבא למודד ההערכה ההורית. המתאם היחיד שהתקבל מובהק בתת קבוצה 'לא הומופובים' היה בין 'במשפחה חד מינית חסרה דמות ראויה לחיקוי' לבין הערכה הורית $p<0.05$ (בקבוצת ההומו, $r=0.61$, בקבוצת לסבי, $r=0.56$). כלומר, הדבר היחיד בקרב קבוצת ה"לא הומופובים" שמנבא יחס להורות הוא עמדתם לגבי דמות לחיקוי שחסרה. בתת הקבוצה 'הומופובים' המתאמים שהתקבלו מובהקים היו בין 'במשפחה חד מינית חסרה דמות ראויה לחיקוי' לבין הערכה הורית) $p<0.05$, בקבוצת הומו $r=0.67$, בקבוצת לסבי $r=0.78$, בקבוצת הטרו $r=0.49$. בין 'בלבול הילד באשר לזהותו המינית' לבין הערכה הורית ($p<0.05$, בקבוצת הומו $r=0.67$, בקבוצת לסבי $r=0.65$). בין 'חוסר היציבות של זוגיות חד מינית' לבין הערכה הורית ($p<0.05$, בקבוצת הומו $r=0.49$, בקבוצת לסבי $r=0.44$, בקבוצת הטרו $r=0.49$). ובין 'תפיסת תפקידי מגדר שמרנית' לבין הערכה הורית ($p<0.05$, בקבוצת הומו $r=0.76$).

בשלב הבא, בוצעו הרגרסיות המרובות בשיטת stepwise לניבוי המשתנה התלוי (הערכה הורית) בעזרת 5 המשתנים ששוערו כמתווכים. הרגרסיה נעשתה על שתי הקבוצות שקיבלו את תיאורי המקרה הומו/לסבי יחדיו, בנפרד לקבוצת 'הומופובים' ולקבוצת 'לא הומופובים'. בתת קבוצה 'לא הומופובים' נמצא כי רק המשתנה של 'חסרה מודל יאה לחיקוי', תרם באופן מובהק למודל הניבוי של הערכה הורית. משתנה מנבא זה מסביר 35.3% משונות המשתנה התלוי ($R^2=0.353, F(1,41)=22.387, p<0.05$). המשתנה ניבא באופן מובהק את ההערכה ההורית ($\beta=0.594, p<0.05$).

בתת קבוצה 'הומופובים' נמצא כי המשתנים המנבאים אשר תורמים באופן מובהק למודל הניבוי הם: 'חסר מודל

יאה לחיקוי, 'בלבול הילד' באשר לזהותו המינית, ו'רמת הומופוביה'. המשתנים המנבאים הסבירו 70.5% מהשונות של המשתנה התלוי ($R^2=0.705$, $F(3,38)=30.309$, $p<0.05$).

המשתנה 'חסר מודל יאה לחיקוי' נכנס ראשון למודל, על בסיס המתאם הכי גבוה עם התלוי ($r=0.726$, $p<0.05$) והסביר 52.6% משונות המשתנה התלוי באופן מובהק $p<0.05$. לאחר מכן הצטרף למודל המשתנה 'רמת הומופוביה' והוסיף 14.5% להסבר השונות של המשתנה התלוי באופן מובהק. לבסוף הצטרף המשתנה 'בלבול הילד' באשר לזהותו המינית' והוסיף 3.4% להסבר השונות של המשתנה התלוי באופן מובהק. במודל הסופי שלושת המשתנים תרמו באופן מובהק לניבוי, כאשר המשתנים 'חסר מודל יאה לחיקוי' ו'רמת הומופוביה' תרמו את התרומה הכי גבוהה (וזהה אחת לשניה) ($\beta=0.394$, $p<0.05$) והמשתנה 'בלבול הילד' באשר לזהותו המינית' תרם במידה המועטה ביותר ($\beta=0.25$, $p<0.05$).

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	.645	.236		2.737	.009
	במשפחה חד מינית חסרה דמות ראויה לחיקוי	.476	.071	.726	6.668	.000
	(Constant)	-.391	.320		-1.222	.229
2	במשפחה חד מינית חסרה דמות ראויה לחיקוי	.360	.067	.548	5.407	.000
	homophobia	.756	.183	.419	4.134	.000
	(Constant)	-.593	.321		-1.845	.073
3	במשפחה חד מינית חסרה דמות ראויה לחיקוי	.259	.080	.394	3.240	.002
	homophobia	.710	.177	.394	4.019	.000
	ילד שגדל עם זוג הורים חד מיני	.201	.095	.250	2.111	.041
	יגדל מבולבל באשר לזהותו המינית					

a. Dependent Variable: parenting

כלומר, בקבוצת ה'הומופובים', שלושה משתנים ניבאו הערכת הורות: 'חסר מודל יאה לחיקוי', 'רמת הומופוביה' ו'בלבול הילד' באשר לזהותו המינית'.

אם כך, ההשערה השלישית אוששה חלקית, שכן פרט למשתנים שדווחו לעיל, שאר המשתנים ששוערו כמסבירים עמדות להורות הומוסקסואלית מעבר לרמת הומופוביה (דהיינו 'חוסר יציבות של זוגיות חד מינית', 'נידוי חברתי של הילדי' ו'תפיסת תפקידי מגדר שמרנית'), לא נמצאו כמנבאים. לא התקבלו עימם מתאמים מובהקים $p>0.05$.

דיון ומסקנות

מטרת המחקר הנוכחי הייתה לבחון את נושא ההורות ההומוסקסואלית בישראל, כיצד מתקבלת והאם ניתן להפרידה מהומופוביה. השערתנו הראשונה הייתה שאין קשר בין רמת הומופוביה לקבלת הורות הומוסקסואלית. הממצאים אוששו חלקית השערה זו, שכן אצל נבדקים עם רמת הומופוביה גבוהה נמצא קשר בין רמת הומופוביה לקבלת הורות הומוסקסואלית, ואצל נבדקים עם רמת הומופוביה נמוכה אכן לא נמצא קשר. בהשערתנו השנייה, שיערתי כי קבלה של הורות לסבית תהיה גבוהה משל הורות הומוסקסואלית. בניגוד להשערתנו, נמצא כי קבלה של הורות לסבית לא הייתה גבוהה יותר מקבלה של הורות הומוסקסואלית. לבסוף, בהשערתנו השלישית, שיערתי כי המשתנים הבאים יכולים לנבא את העמדה להורות הומוסקסואלית: יותר אמונה בכך שחוסר מודל יאה לחיקוי ← פחות קבלה של הורות הומוסקסואלית {כך גם לגבי שלושת המשתנים הבאים}, חוסר היציבות של זוגיות חד מינית, בלבול הילד באשר לזהותו המינית, נידוי חברתי של הילד, תפיסת תפקידי מגדר יותר שמרנית ← פחות קבלה. השערה זו אוששה חלקית שכן רק המשתנה של אמונה בחוסר מודל יאה לחיקוי ובלבול הילד באשר לזהותו המינית נמצאו כמנבאים עמדות להורות הומוסקסואלית (כמו גם רמת הומופוביה).

תוצאות אלו, מעידות על כך שכאשר מסתכלים על הומופוביה באופן כללי ועל העמדה כלפי הורות הומוסקסואלית כנגזרת של הומופוביה, אכן יש קשר בין השניים. ככל שאדם הומופוב יותר, כך סביר שהוא נוטה יותר נגד הורות הומוסקסואלית, או לחילופין ככל שאדם פחות הומופוב כך הוא יותר בעד הורות הומוסקסואלית. היבט מעניין נחשף כאשר מתמקדים בתת קבוצה 'לא הומופובים', כפי שעשיתי במחקר זה. מתגלה כי המתאם הגבוה שיש בין הומופוביה לקבלת הורות הומוסקסואלית הוא נמוך בהרבה וכפי שמעיד מחקר זה אף לא מובהק, דהיינו הקשר בין השניים נעלם. המשמעות היא שאדם יכול להיות נמוך ברמת הומופוביה, אך לצד זה להיות נגד הורות הומוסקסואלית. ממצא זה מאפשר לגלות כי הומופוביה באופן כללי, יכולה להיות נפרדת מהעמדה כלפי הורות הומוסקסואלית.

הממצא הנ"ל מתיישב עם מחקרים קודמים שמראים כי העמדות כלפי הומוסקסואלים השתפרו מכפי שהיו בעבר, אך באשר לעמדות כלפי הורות הומוסקסואלית לא ניתן לומר אותו דבר (Crawford & Solliday, 1996). כאמור, במחקר הנוכחי נמצאו באופן כללי רמות הומופוביה נמוכות של הנבדקים (גם אלו שהוגדרו 'הומופובים', היו בעלי ציון נמוך יחסית בסקאלת הומופוביה). למרות זאת, היה ניתן לאתר אי קבלה של הורות

הומוסקסואלית מצד אותם נבדקים.

אפשרי שכאשר מדובר בגידול ילדים, אנשים הם יותר שמרניים ומסורתיים בדעותיהם. כך הם יכולים לקבל הומוסקסואליות באופן כללי, אך לא את הרעיון של משפחה אלטרנטיבית שמנוגדת כביכול לטובתו של הילד. את החלק בהשערה זו שלא אושש, דהינו שקיים קשר בין רמת הומופוביה למידת הקבלה של הורות הומוסקסואלית, אצל קבוצת ה'הומופובים', ניתן להסביר על ידי ההסבר הפשוט שאומר כי ככל שאדם הוא יותר הומופוב, כך הוא גם יותר נגד הורות הומוסקסואלית- בתור נגזרת של הומופוביה. אנשים בעלי רמת הומופוביה גבוהה, מעצם היותם הומופובים, לא מקבלים גם הורות הומוסקסואלית. במצב הספציפי הזה האינטואיציה אכן נכונה.

נקודה נוספת שברצוני להתייחס אליה בהקשר להשערה הראשונה, היא לגבי ממצאי הקבוצה שקיבלה תיאור מקרה של זוג הורים הטרוסקסואלים. במקרה הנ"ל התקבלו ממצאים הפוכים לשאר תיאורי המקרה (דהיינו הומוסקסואלים ולסביות). כאשר התמקדתי בתת קבוצה 'לא הומופובים', התקבל קשר שלילי בין רמת הומופוביה לקבלת הורות הומוסקסואלית. ובתת קבוצה 'הומופובים', התקבל שאין קשר בין הומופוביה לקבלה הורית. יתכן שנבדקים אלה שענו על השאלות לגבי תיאור המקרה ההטרוסקסואלי, הושפעו בתשובותיהם משאלון ההומופוביה המקדים וכך התקבלו התוצאות הנ"ל. הרי קבוצה זו היתה אמורה להוות קבוצת ביקורת שלא מושפעת מתיאור המקרה שקיבלה. ניתן להעלות הסבר נוסף לתוצאה של חוסר הקשר בין רמת הומופוביה להערכה הורית בתת קבוצה 'הומופובים'. מאחר ומדובר בתיאור מקרה של זוג הורים הטרוסקסואלים, והורות שכזו מתקבלת כמעט תמיד באופן גורף, לא היה אפשרי למצוא מתאם בין רמת הומופוביה להערכה הורית. משתנה שתמיד נשאר בערך מסוים ולא משתנה בדומה (או בשונה) להשתנות המשתנה השני יוביל לחוסר מתאם כפי שהיה ניתן לראות במקרה זה.

ההשלכות של ממצא זה של ההשערה הראשונה הן שחשוב לשים דגש על חינוך לקבלה של הורות חד מינית, מעבר לחינוך נגד הומופוביה, שכן לעיתים הדברים הם שונים ולכן יש לעבוד על כל אחד מהם ולא להתייחס לנושא כאילו מדובר במכלול אחד. גם עם אנשים 'לא הומופובים' יש מקום לכך, לא רק עם אנשים 'הומופובים'.

בהתייחס להשערת השניה, בניגוד לציפיות נמצא שקבלה של הורות לסבית אינה גבוהה יותר מקבלה של הורות הומוסקסואלית. נראה כי ממצא זה אינו עולה בקנה אחד עם מחקרים קודמים בנושא, דוגמת מחקרם של Camilleri & Ryan, (2006). התוצאות הראו כי אין הבדל מובהק בין קבלה של הורות לסבית אל מול הורות הומוסקסואלית. בסך הכל נמצא שהקבלה לשני סוגי ההורות הנ"ל הינה גבוהה. אמנם ניתן להזכיר שהתקבל הבדל מסוים לטובת הלסביות אל מול ההומוסקסואלים, אך הבדל זה היה שולי ולא מובהק.

ניתן להסביר את הממצא הנוגד על ידי טיעון של גודל מדגם. יתכן שמדגם יותר גדול ומייצג מהנוכחי, היה ממשיך

את המגמה המסתמנת, דהיינו שלסביות מקבלות יותר תמיכה אל מול הומוסקסואלים בתור הורים. כמו כן, אפשרי שבמדגם שכולל מספר שווה יותר של גברים ונשים, היו מתקבלות התוצאות המצופות ובדומה למחקרים קודמים יתכן שהיו מראות כי יש יותר קבלה להורות לסביות. המחקר הנוכחי כלל מדגם שבו היו פי שלושה נשים מגברים, בקירוב. ידוע כי גברים הם פחות סובלניים מאשר נשים בנושא של קבלת הומוסקסואליות (Cramer, 1995). עצם כך שהמדגם כלל יותר נשים באופן משמעותי, יתכן שהביא לכך שהנשים מהיותן יותר סובלניות כלפי הומוסקסואליות, דרגו הורות לסביות והומוסקסואלית כמעט באופן זהה והגברים שייצגו חלק קטן יותר במדגם אולי פחות השפיעו עם דעותיהם לגבי הורות הומוסקסואלית. אם כך, קיימת האפשרות שעצם הסתמכות על מדגם שמייצג יותר נשים מגברים, הביא לכך שנראתה קבלה כמעט זהה להורות לסביות והומוסקסואלית.

עניין נוסף שברצוני להעלות הוא עצם העובדה שגם להורות לסביות וגם להורות הומוסקסואלית התקבלו רמות גבוהות (יחסית) של קבלה. ממצא זה ניתן להסיק שני דברים: האחד, שאכן כיום יש קבלה הולכת וגוברת של הורות חד מינית. השני, שבעקבות תיאורי המקרה המאד 'מושלמים' (זוג ההורים תוארו בצורה שמאד מקשה על הנשאל לא לחבב את הזוג), הנבדק נטה לענות בצורה יותר מקבלת, על אף העובדה שהזוג היה חד מיני.

באשר להשערתי השלישית, לגבי המשתנים המנבאים עמדה להורות לסביות, מעבר לרמת הומופוביה של האדם, נמצא כי המשתנה של 'חסר מודל יאה לחיקוי' אכן מהווה משתנה שכזה. זאת בהתייחס לתת קבוצה 'לא הומופובים'. בתת קבוצה 'הומופובים' נמצא כי רמת הומופוביה, חסר מודל יאה לחיקוי ובלבול הילד באשר לזהותו המינית, היוו משתנים מנבאים לעמדה כלפי הורות הומוסקסואלית. אם כך, השערה זו אוששה חלקית, שכן שאר המשתנים ששוערו כמנבאים (חוסר היציבות של זוגיות חד מינית, נידוי חברתי של הילד, תפיסת תפקידי מגדר שמרנית), לא נמצאו ככאלה.

ברצוני להתייחס לכמה דברים באשר להשערה השלישית וממצאיה. ראשית, לגבי ההבדל בין קבוצת 'הומופובים' ו'לא הומופובים' והמשתנים שנמצאו כמנבאים עמדות להורות הומוסקסואלית. בקבוצת 'לא הומופובים', כאמור רק המשתנה של 'חסר מודל יאה לחיקוי' נמצא כמסביר את היחס להורות הומוסקסואלית. זאת אומרת ששאר המשתנים: חוסר היציבות של זוגיות חד מינית, בלבול הילד באשר לזהותו המינית, נידוי חברתי של הילד, תפיסת תפקידי מגדר יותר שמרנית- לא נמצאו כמסבירים.

לעומת זאת, בקבוצת 'הומופובים' נמצאו יותר משתנים מנבאים שמסבירים את העמדה להורות הומוסקסואלית (מפורטים לעיל). ההבדל הזה בין הקבוצות ניתן להסבר על ידי כך שבאופן הגיוני, אדם שהוא יותר הומופוב גם ייתן יותר הסברים לאי קבלתו הורות הומוסקסואלית. אין זה המצב כאשר מתייחסים לאדם לא הומופוב, שכן אצלו פחות אפשר לדבר על "תירוצים" למיניהם שיתמכו באי קבלה להורות שכזו.

כמו כן, ניתן להסביר את הממצא המנוגד להשערתי באשר למשתנים המנבאים, בכך שנעשה שימוש במודל רגרסיה. מודל שכזה יוצר מצב בו משתנה יכול להסביר את העמדה להורות הומוסקסואלית, אך מאחר והוא

נמצא במודל הרגרסיה יחד עם משתנים נוספים, הוא יכול להיות כבר כלול במשתנה אחר, מובהק ממנו וכך בעצם הוא אינו מוסיף מעבר למה שהמשתנה האחר מסביר. כך אפשר לדבר על המשתנה של יציבות בני זוג מאותו מין ותפיסת תפקידי מגדר, שתחילה נראים בעלי מובהקות, אך ככל שעוברים עוד שלב במודל הרגרסיה הם מאבדים מהרלוונטיות שלהם. אם כך, לא נכון יהיה לומר כי משתנים אלה כלל אינם מסבירים את העמדה להורות הומוסקסואלית, אלא בשל ניתוח סטטיסטי ספציפי נראה שהם פחות מסבירים.

דרך נוספת להסתכל על ממצא זה של המשתנים שלא נמצאו כמסבירים את העמדות להורות הומוסקסואלית היא בכך שכיום יש פחות אמונה למשל, בכך שבמידה וילד גדל לזוג הורים חד מיני- דינו יהיה נידוי חברתי. אנו נחשפים כיום יותר ויותר לזוגות חד מיניים שמגדלים ילדים. יתכן כי זה כבר לא נחשב לחריגה מוגזמת מהנורמה, ובהתאם הקבלה היא גבוהה יותר. כך אפשר שלומר גם לגבי היציבות של בני זוג חד מיניים. יותר ויותר זוגות שכאלה ממסדים את הקשר שלהם וחיים חיי זוגיות ארוכים יחדיו. באשר לתפיסת תפקידי מגדר, אפשרי שבימינו התפיסה השמרנית מתחלפת בתפיסה שהיא יותר ליברלית ופתוחה. המשפחות האלטרנטיביות טורפות את הקלפים והופכות תפקידי מגדר לדבר מאד פתוח וניזל- מה שמשפיע ישירות על הלך הרוח בחברה בה אנו חיים. יתכן שדברים אלה הופכים את המשתנים הנ"ל לפחות רלוונטיים וכך יוצא שהם אינם מסבירים את העמדות להורות הומוסקסואלית.

דברים אלה עומדים בניגוד לממצאי מחקרים קודמים שמצביעים כי יש מקום למשתנים הנ"ל בקביעת עמדה לגבי הורות הומוסקסואלית (Clarke, 2001; Crawford & Solliday, 1996; Camillery, 2006). כאמור הממצאים הללו מגיעים ממקומות בעולם כגון אוסטרליה וארה"ב וישנה האפשרות שהקבלה ביניהם לבין ישראל נעשתה שלא בצדק, או אולי הפרש השנים שעבר ממחקרים אלה מתבטא בתוצאות השונות שהתקבלו. אם כך, הממצאים המרכזיים של המחקר מלמדים כי ניתן לומר שבקרב אנשים עם רמת הומופוביה נמוכה אין קשר בין רמת הומופוביה לקבלת הורות הומוסקסואלית. עוד עולה מהמחקר כי קבלה של הורות לסבית והומוסקסואלית הינה גבוהה וכמעט שווה. לבסוף, נמצא כי מבין המשתנים המנבאים שנבדקו במחקר, 'חסר מודל יאה לחיקוי', 'בלבול הילד באשר לזהותו המינית'- רק אלה נמצאו כמנבאים עמדה כלפי הורות הומוסקסואלית (כמו גם רמת הומופוביה).

באשר ליכולת ההכללה של מחקר זה, מכיוון שהאוכלוסיה שנבדקה במחקר הנ"ל היתה אוכלוסית הטרוסקסואלים בטווח גילאים מסוים (22-35), יש לומר כי יכולת ההכללה שלו מעט מוגבלת והוא אינו מייצג לחלוטין. סביר שבטווחי גילאים שונים ואצל אנשים בעלי נטיות מיניות שונות, יתקבלו תוצאות אחרות. מה גם שהמחקר נעשה בצורה של מדגם נוחות. לכן עולה הצורך לערוך בדיקה מקיפה יותר על ידי שימוש בדגימה הסתברותית באזורים שונים בארץ, תוך התחשבות בבעיות המתודולוגיות שאוזכרו קודם לכן. נוסף לזאת, משתנה שלא קיבל התייחסות במחקר זה ויתכן שרלוונטי לממצאים, הוא האם הנבדק מכיר אישית או לא מכיר

מישהו שהוא הומו או לסבית. אנשים שאכן מכירים נמצאו כיותר סובלניים בעמדותיהם כלפי חברים מהקבוצות הנ"ל (Cramer, 1995). אפשרי שאי לקיחה בחשבון של משתנה זה במחקר הנוכחי מהווה מגבלה. אם כן, אני מציע מחקר המשך שיכלול התייחסות לממצאי המחקר הנוכחי. מחקר בו יבדקו הטרוסקסואלים אל מול הומוסקסואלים בטווחי גיל רחבים יותר, כמו גם גברים אל מול נשים, כאשר לכל אחת מהקבוצות הנ"ל יהיה מדגם מייצג מספיק. מעניין לבחון כיצד הנושא של הומופוביה מופנמת אצל הומוסקסואלים יתבטא בעמדתם כלפי הורות הומוסקסואלית בישראל, כמו גם מהם המשתנים שיש לקחת בחשבון כאשר דנים על עמדות אלה אצלם. מעבר לכך, כיוון נוסף וחשוב למחקר ראוי שיהיה בחקירת הדינאמיקה המשפחתית של משפחות חד מיניות עם ילדים בישראל. ממצאים על משפחות שכאלה יוכלו לשפוך אור על הנושא ולהגביר קבלה שלהן בקרב הציבור הישראלי.

- * Adams, H.E., Wright, L.W., & Lohr, B.A. (1996). Is homophobia associate with homosexual arousal? *Jurnal of Abnormal Psychology*, 105, 440-445.
- * Allen, M. & Burrell, N. (1996). Comparing the impact of homosexual and heterosexual parents on children: meta analysis of existing research. *Journal of Homosexuality*, vol. 32, no. 2, pp. 19-35.
- * Anderssen, N., Amlie, C. & Ytteroy, E. (2002). Outcomes for children with lesbian or gay parents: a review of studies from 1978 to 2000. *Scandinavian Journal of Psychology*, vol. 43, no. 3, pp. 335-351.
- * Bozett, F.W. (1989). *Gay Fathers: a review of the literature*. *Journal of Homosexuality*, vol. 18, no. 1, pp. 137-162.
- * Camilleri, P. & Ryan, M. (2006). Social work students' attitudes toward homosexuality and their knowledge and attitudes toward homosexual parenting as an alternative family unit: an australian study. *Social Work Education*. Vol. 25, no. 3, pp. 288-304.
- * Clarke, V. (2001). *What about the children? arguments against lesbian and gay parenting*. *Women's Studies International Forum*, vol. 24, no. 5, pp. 555-570.
- * Cramer, E. (1995). *Effects of a Short-term Educational Unit about Lesbian Identity Development and Self- disclosure in a Social Work Methods Course*, unpublished Doctoral Disseratation, University of South Carolina.
- * Crawford, I. & Solliday, E. (1996). The attitudes of undergraduate college students toward gay parenting. *Journal of Homosexuality*, vol. 30, no. 4, pp. 63-77.
- * Engler, B. (2003). *Personality Theories: An introduction*. New York: Houghton Mifflin.
- * Erlichman, K.L. (1989). Lesbian Mothers: Ethical Issues in Social Work Practice. *Women & Therapy*, Vol. 8, no. 1, pp. 207 – 224.
- *Golombok, S. & Tasker, f. (1996). Do parents influence the sexual orientation of thier children? Findings from a longitudinal study of lesbian families. *Developmental Psychology*, vol. 32, no. 1, pp. 3-11.
- * Harris, M. B., & Turner, P.H. (1986). *Gay and lesbian parents*. *Journal of Homosexuality*, vol.12,

no. 2, pp. 101-113.

* Hudson, W. & Ricketts, W. (1980). A strategy for measurement of homophobia. *Journal of Homosexuality*, vol. 5, pp. 357-372.

* Mallon, G. (1998). Social work practice with gay men and lesbians within families. *Foundations of social work practice with lesbian and gay persons*, ed. G. Mallon, The Harrington Park Press, New York.

* Patterson, C. (1997). Children of lesbian and gay parents. *Advances in Clinical Child Psychology*, vol. 19, pp. 235-282.

*Pizmony-Levy, O., et al. (2009). Is there a new Israeli gay teenager?. *Journal of LGBT Youth*, vol. 6, No. 4, pp. 340- 368.

* Wright, L.W, et al. (1999). Development and validation of the homophobia scale. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, Vol. 21, No. 4, pp. 338-347.

אתרים מקוונים :

* זרחין, ת. (9 במאי 2010). זוג תאומים ממתין בהודו ללא מעמד חוקי בשל עיכוב הצו המשפטי להבאתם לישראל. הארץ אינטרנט. 11 ביוני 2010.

<http://www.haaretz.co.il/hasite/spages/1167953.html>

* ישראל. האגודה לזכויות האזרח. (1996). מתוך: "זכויות האדם בישראל - תמונת מצב", תאריך עדכון: 28/11/2000.

<http://www.acri.org.il/Story.aspx?id=130>

* רוזנבלום, א. ופלג, נ. (2007). דו"ח מצב המשפחה בישראל, אתר משפחה חדשה.

<http://www.newfamily.org.il>

נספחים